

CATULLUS

Complete gedichten

Met Latijnse tekst

Ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien

door

Ype de Jong

met een bijdrage van Frits Naerebout

Primavera Pers, Leiden 2018

© Ype de Jong, 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission of the publisher.

ISBN 978-90-5997-255-1

Ontwerp omslag en binnenwerk: Primavera Pers.

Illustratie omslag: fresco uit Museo Archeologico Nazionale di Napoli.

Inhoud

Verantwoording	7
Inleiding door Ype de Jong	9
bijdrage van Frits Naerebout	17
Carmina, tekst en vertaling	24
Thema's	
Lesbia	165
Juventius	175
Dichters	178
Bithynië	184
Vrienden	187
Mispunten	194
Aantekeningen	209
Register	299
Literatuur	303

Verantwoording

In het Nederlands zijn, voor zover ik weet, tot dusver slechts twee volledige vertalingen van het werk van Catullus verschenen. De eerste is die van Abraham Rutgers van der Loeff (1876-1962), die het Latijn meestal echter op grote afstand volgt. De tweede is de meer letterlijke vertaling van Lucette Oostenbroek uit 1986. Beide uitgaves zijn inmiddels niet meer verkrijgbaar in de boekhandel. Daarom is het na dertig jaar, dunkt mij, tijd om een nieuwe Nederlandse vertaling het licht te doen zien.

Vertalen is een kwestie van voortdurend keuzes maken. Dat begint al met de keuze voor de vorm. Rutgers van der Loeff koos voor een metrische, maar zeer vrije vertaling op rijm (die wél prettig leest). Oostenbroek besloot een (doorgaans) vrij letterlijke vertaling te maken zonder metrum, maar met (zo veel mogelijk) behoud van het aantal lettergrepen van het Latijnse origineel. Daar viel zeker wat voor te zeggen, alleen al omdat veel van Catullus' *carmina minora* gecomponeerd zijn in een metrum van *hendecasyllabi*, ofwel elf lettergrepen. Het Nederlands laat zich daarbij evenwel wat minder vlot lezen.

Ikzelf wilde een vertaling leveren die zo dicht mogelijk bij het Latijn bleef, maar wel 'lekker liep'. Een prozavertaling (zoals bijvoorbeeld de Engelse van Smithers) heeft als voordeel dat het Latijnse voorbeeld zo nauwkeurig mogelijk kan worden weergegeven, maar zij doet de dichter ernstig tekort. Ik heb daarom gekozen voor een vertaling in jamben, met dien verstande, dat ik mij niet gebonden heb gevoeld aan een vast aantal lettergrepen per vers. De vertaalster M. d'Hane-Scheltema heeft in haar knappe vertaling van Ovidius' *Metamorphosen* ook voor een jambische maat gekozen, maar zich toch weten te beperken tot verzen van veertien lettergrepen. Het Latijn kan zich door zijn naamvallen en werkwoordsvervoegingen veel gecompriëerder uitdrukken dan het Nederlands (geen lidwoorden, veel minder hulpwerkwoorden enzovoort). Daar een gemiddelde hexameter in het Latijn al veertien syllaben telt, heeft d'Hane-Scheltema concessies moeten doen aan de letterlijkheid (zonder overigens aan de vertellingen als zodanig enige afbreuk te doen).

Het is mijn streven geweest in principe elk Latijns woord in de vertaling tot zijn recht te laten komen, zelfs daar, waar Catullus (waarschijnlijk *metri causa*) naar ons gevoel overbodige woordjes heeft opgenomen. Het gevolg daarvan is dat bij mij Latijnse verzen van elf syllaben op elf

tot zeventien lettergrepen zijn uitgekomen en langere Latijnse verzen op maximaal circa twintig. Zoals gezegd, vertalen is een kwestie van keuzes maken en dít is mijn keuze geweest.

Al spoedig na aanvang van mijn werkzaamheden bleek mij dat toelichtingen op en aantekeningen bij de tekst onvermijdelijk waren. Ik heb besloten deze uitgave voor een zo breed mogelijke lezerskring toegankelijk te maken, dat wil zeggen ook voor geïnteresseerden die weinig kennis van de Oudheid hebben.

Voor de Latijnse tekst heb ik die van Fordyce als uitgangspunt genomen. Maar omdat deze bezorger scabreuze teksten niet in zijn uitgave heeft opgenomen, heb ik in die gevallen mijn toevlucht gezocht bij de editie van Quinn (die echter geen kritisch apparaat heeft). Ik heb mij evenwel gepermitteerd van hun lezing af te wijken, wanneer mij bijvoorbeeld de argumentatie van andere commentatoren overtuigender voorkwam.

Wat de bezorging van de tekst betreft heb ik mij gehouden aan de in vakkringen gebruikelijke notatie: † om aan te geven dat de tekst niet juist kan zijn, dat deze vermoedelijk fout is overgeleverd; < > om een gissing aan te geven, en om ontbrekende gedeelten aan te geven: * * * *.

Wat het taalgebruik betreft: in zijn kleinere gedichten bedient Catullus zich veelvuldig van woorden of wendingen uit de omgangstaal. Tot op zekere hoogte heb ik daar dan ook in mijn Nederlandse overzetting gebruik van gemaakt (bijvoorbeeld *sale*: 'een goeie grap' in C. 13/5). Verder heb ik vaak getracht stijlmiddelen uit het origineel op een of andere manier ook in de vertaling tot hun recht te laten komen, hoewel dat natuurlijk in maar zeer beperkte mate mogelijk was. En tot slot, de grove en onverbloemde woordkeus die we dikwijls bij Catullus aantreffen, heb ik gemeend te moeten overnemen zonder uitgesproken vulgaire taal te gebruiken. Zo heb ik de benaming *Mentula* weergegeven als 'de Lul', maar het woord *ilia* ('geslachtsdelen') met het woord 'klokkenspel'. Alleen het bijzonder grove begin- en slotvers van C. 16 heb ik niet letterlijk vertaald: mijn beweegreden daarvoor was evenwel dat een letterlijke vertaling (die ik wel in de Aantekeningen heb opgenomen) naar mijn mening te veel zou afleiden van de feitelijke bedoeling van de dichter.

Leiden, Ype de Jong

Inleiding

I Catullus' leven

1. Over de persoon en het leven van de dichter Catullus is helaas niet veel bekend. Zelfs de jaartallen van zijn geboorte en sterven zijn niet met zekerheid te geven. Het meeste dat wij over hem weten, ontleenen wij aan gegevens uit zijn eigen oeuvre. De geschiedschrijver Suetonius (eerste/tweede eeuw n.Chr.) heeft een biografie aan hem gewijd, maar daarvan is vrijwel niets bewaard gebleven. Daarnaast is er nog een gering aantal marginale opmerkingen over hem bij diverse andere Latijnse auteurs te vinden.

Volgens de kerkvader Hieronymus, die zich vermoedelijk baseerde op Suetonius, zou Catullus in 87 v.Chr. in Verona zijn geboren en op zijn dertigste zijn overleden. Op grond van diverse aanwijzingen in Catullus' *Carmina* (met name C. 113, waar aan Pompeius' tweede consulaat gerefereerd wordt) staat echter vast dat de dichter in 55 v.Chr. nog in leven was. Vrij algemeen neemt men daarom aan dat Catullus leefde van 84 t/m 54 v.Chr. Alle in het vervolg genoemde jaartallen met betrekking tot Catullus zijn dan ook plausibele aannames.

Catullus – wiens volledige naam waarschijnlijk Gaius Valerius Catullus luidde – werd in Verona, in Noord-Italië, geboren als zoon van een vermogende notabele. Zijn familie zal tot de plaatselijke elite behoord hebben. Zijn vader, die volgens Suetonius (*Caesar* 73) met Caesar (wiens ster toen al rijzende was) op goede voet stond, zond hem waarschijnlijk al op jeugdige leeftijd (volgens velen in 62 v.Chr.) naar Rome, maar de jongeman had geen belangstelling voor een politieke carrière. In Rome kwam hij echter in aanraking met dichters die de Latijnse dichtkunst wilden vernieuwen en die zich de 'nieuwe dichters' noemden, de *poetae novi*. Catullus werd mettertijd een van de belangrijkste vertegenwoordigers van deze stroming. In de hoofdstad behoorde hij tot de betere kringen, zoals bijvoorbeeld uit C. 68, vs. 28 blijkt. Hij ontmoette hier een getrouwde vrouw voor wie hij een hartstochtelijke liefde opvatte. Deze dame, die hij in zijn poëzie aanduidt als Lesbia, bleek evenwel een *femme fatale* en de relatie, die een aantal jaren geduurd heeft, had vele hoogtepunten, maar misschien nog veel meer dieptepunten.

In zijn gedichten (bijv. C. 10 en C. 13) doet Catullus zich meer dan eens voor als straatarm, maar tegelijk kunnen wij uit zijn werk opmaken dat

hij over een landhuis in Sirmio (C. 31) en een landgoed bij Tibur (C. 44) beschikte. Ook in Rome bezat hij vermoedelijk een huis en regelmatig verbleef hij in zijn geboorteplaats Verona (vgl. C. 68, vzz. 34-36). Voorts was hij eigenaar van een groot, zeewaardig jacht (vgl. C. 4).

Slechts één keer, naar het schijnt, heeft hij Italië verlaten, en wel in het jaar 57/56 in het gevolg van de *propraetor* Memmius naar diens provincie Bithynië aan de Zwarte Zee, in het noordwesten van het huidige Turkije. Meer dan eens laat hij in zijn poëzie blijken dat hij daar bepaald niet gelukkig is geweest. Op de terugreis bezocht hij het graf van zijn jong gestorven broer, dat zich nabij Troje bevond.

2. Een grote rol in de gedichten van Catullus speelt zijn verhouding met een vrouw, die hij Lesbia noemt. In werkelijkheid heette zij Clodia, als we Apuleius (*Apologia* 10) mogen geloven. Het is buitengewoon waarschijnlijk dat deze Clodia de zus was van P. Clodius Pulcher, de beruchte volkstribuun, met wie de beroemde redenaar, staatsman en filosoof Cicero in een jarenlange strijd verwickeld was. Cicero bond als advocaat van M. Caelius Rufus (vermoedelijk de Rufus, die wij in C. 77 tegenkomen) in 56 ook met Clodia de strijd aan, in een proces, waarin Caelius door Clodia onder andere beschuldigd werd van poging tot moord op haar. In zijn verdedigingsrede *Pro Caelio* beticht Cicero Clodia van incest met haar broer Clodius. In dit licht is C. 79 zeer interessant. Catullus voert hierin ene Lesbius op. Volgens de dichter verkiest Lesbia die Lesbius boven hem. Als de dichter de naam Clodia in Lesbia veranderde, ligt het voor de hand dat hij haar broer Clodius dan Lesbius noemt. Het heeft er dus alle schijn van dat ook Catullus een incestueuze relatie tussen broer en zus suggereert. Verder begint het *carmen* met *Lesbius est pulcher*: het *cognomen* van P. Clodius was Pulcher! Daarmee lijkt het alleszins aannemelijk dat Lesbia inderdaad de historische Clodia, de zus van P. Clodius, was.

Catullus had een grote bewondering voor de Griekse dichteres Sappho (zijn *carmina* 51, 61 en 62 zijn waarschijnlijk op haar poëzie geïnspireerd). Zij had in de zesde eeuw v.Chr. op het eiland Lesbos een school voor jonge meisjes die onderwijs kregen in dans, muziek en poëzie. Vermoedelijk heeft hij de fictieve naam Lesbia gekozen als een eerbetoon aan deze dichteres.

De historische Clodia was een mondaine vrouw, die veel stof deed opwaaien. Ze was getrouwd met (Q. Caecilius) Metellus (Celer), die het in 60 v.Chr. zelfs tot consul schopte, maar in het jaar daarop overleed. Clo-

dia was bepaald geen trouwe echtgenote, maar had vele minnaars: Cicero (die haar en haar broer echter fel haatte) suggereert zelfs herhaaldelijk dat zij een *meretrix* (hoer) was.

Haar verhouding met Catullus, die circa tien jaar jonger was dan zij, heeft zich over meerdere jaren uitgestrekt. Van wanneer tot wanneer deze verhouding heeft geduurd, valt niet met zekerheid te zeggen. De Catulluskennner Quinn acht het waarschijnlijk dat de affaire begon toen Catullus ongeveer 22 jaar oud was, dus in 62 of 61 v.Chr. Direct na de dood van haar man in 59 begon Clodia een verhouding met de bovengenoemde Rufus, waarmee Catullus naar de achtergrond of misschien zelfs geheel uit beeld verdween. Volgens Quinn waren zij en de dichter uit elkaar toen Catullus in 56 uit Bithynië terugkeerde, overigens het jaar waarin de relatie van Clodia met Rufus uiteenspatte. Het is mogelijk dat er daarna toch weer een toenadering heeft plaatsgevonden – waarop de *carmina* 107 en 109 zouden kunnen wijzen – maar dat is verre van zeker.

II Werk

1. Men heeft lang verondersteld dat het werk van Catullus, zoals dat tot ons is gekomen, een bundeling is van later datum. Het oeuvre besloeg – anders dan C. 1 ons doet vermoeden (zie de aantekeningen daar) – waarschijnlijk meer dan een boek(rol). Verder zijn de gedichten niet chronologisch geordend. Niettemin neigt men er tegenwoordig toe aan te nemen dat de overgeleverde volgorde toch van Catullus zelf is. Er is namelijk een onmiskenbare driedeling in het werk waar te nemen.

De eerste groep gedichten wordt gevormd door de *carmina* 1 tot en met 61, die de polymetrische gedichten worden genoemd, omdat Catullus hierin met verschillende metra (versmaten) experimenteert. De tweede groep bestaat uit *carmina* 61 tot en met 68, die beduidend langer zijn dan de overige gedichten en die aangeduid worden als de *carmina docta* of *maiora* ('geleerde' of 'grotere'). De *carmina* 69 tot en met 116 vormen de derde en laatste groep, die men elegische epigrammen noemt en die zijn gecomponeerd in versparen van dactylische hexameter en pentameter (zie voor de metriek verder hieronder paragraaf 4). Overigens zijn de *carmina* 18, 19 en 20 in de zestiende eeuw aan het corpus toegevoegd. Omdat deze suspect worden geacht zijn ze in dit boek achterwege gelaten.

2. Over de opleiding van Catullus is niets bekend en evenmin over de redenen waarom hij zich op de dichtkunst is gaan toeleggen. Het was evenwel in deze tijd gebruikelijk voor lieden uit de hogere kringen om zich in hun vrije tijd bezig te houden met het beoefenen van poëzie: ook bijvoorbeeld Catullus' tijdgenoten Caesar en Cicero deden dat en in C. 105 vermeldt Catullus sarcastisch dat de legerofficier Mamurra zich op dat terrein begeven had. Mogelijk heeft zijn talent Catullus ertoe gebracht om zich hierop volledig te concentreren.

Catullus vormde in Rome met een aantal vrienden een dichtersgroep, die de *poetae novi* ('nieuwe dichters') werd genoemd. Een aantal van hen wordt in de *carmina* bij name genoemd: onder anderen Nepos (C. 1), Valerius Cato (C. 56), Calvus (C. 14, 50, 53 en 96), Cinna (C. 10/30), Cornificius (C. 38) en Hortalus (C. 65). Zij zetten zich fel af tegen de traditionele Latijnse dichtkunst, die in de tweede eeuw v.Chr. had ingezet met Ennius en zich vooral toelegde op het epos en de tragedie. Daartegenover grijpen zij zelf terug op de Alexandrijnse poëzie, de Grieks-Hellenistische dichtkunst, die zich vanaf ca. 300 v.Chr. in Alexandrië had ontwikkeld en zich vooral bezighield met elegie, hymnen, (didactische) lyriek, epigrammen en romans. Met name het mini-epos, tegenwoordig epyllion genoemd, is door de Alexandrijnse dichters vormgegeven. Deze zogenoemde Alexandrijnen etaleerden graag hun grote geleerdheid, vooral op mythologisch en geografisch gebied, en werden daarom aangeduid als *poetae docti* ('geleerde dichters'). Verder kozen zij hun stof bij voorkeur uit weinig bekend materiaal. Ook mochten zij graag met metra experimenteren. Een van de belangrijkste vertegenwoordigers van deze stroming is de Alexandrijnse geleerde en dichter Callimachus van Cyrene geweest (ca. 305-ca. 240), die door Catullus hogelijk werd bewonderd.

De *poetae novi* namen hun idealen over. Deze werden gekenmerkt door een sterk individualisme, oog voor details, subjectivisme, geraffineerde subtiliteit, persoonlijke emotie en grote dramatiek. Alles waarop hun Alexandrijnse voorbeelden zich hadden toegelegd, volgden zij in hun eigen poëzie na, zoals volop uit Catullus' werk blijkt. Zeer in het bijzonder valt dit waar te nemen in zijn langste gedicht, C. 64, dat hij als een echt epyllion in Alexandrijnse stijl heeft gecomponeerd. Alle kenmerken van dit genre komen hierin voor: nadruk op details, bijzaken belangrijker dan de hoofdlijn, de digressie (die een scherpe tegenstelling laat zien met het hoofdverhaal), de lange monoloog, pathos, dramatiek en talrijke apostrofes (dat wil zeggen het direct aanspreken van personages in het verhaal).

Ook qua vorm namen de *poeta novi* afstand van de traditionele Romeinse dichtkunst. Waren de dactylische hexameter voor het epos en de jambische trimeter voor de tragedie (en de *senarius* voor de komedie) de geijkte metra, de vernieuwers gingen in navolging van de Alexandrijnen enthousiast experimenteren met nog weinig beproefde versmaten. Catullus beschrijft in C. 50 dit experimenteren als het beoefenen van een hobby en een aangename vrijetijdsbesteding. We treffen in zijn totale oeuvre niet minder dan tien verschillende metra aan.

Van een grote diversiteit is eveneens sprake bij de lengte van de *carmina*. De drie langste variëren van 160 tot 408 verzen, terwijl zes gedichten uit niet meer dan twee verzen bestaan. Van de overige kleine *carmina* bevatten achttien gedichten twintig of meer verzen.

3. Tegenover Catullus' literaire kunstvaardigheid, die vooral in de *carmina maiora* haar beslag vindt, staan talrijke voortbrengsels van een heel ander allooi. Een deel daarvan valt op door het – in onze ogen – banale karakter en grove taalgebruik. Dit sloot echter volledig aan bij de zogeheten *urbanitas*, de smaak van de elite in de stad (Rome), waarvan Suffenus van C. 22 een duidelijke exponent is. Deze *urbanitas* werd gekenmerkt door elegantie, eruditie én geestigheid. Dat deze geestigheid ook ordinare platvloersheid impliceerde, komt op ons nogal merkwaardig over, maar het is dezelfde geestigheid die Catullus en zijn tijdgenoten tegenkwamen in de blijspelen van bijvoorbeeld Plautus en de lectuur van de *Priapea*, de obscene gedichten ter ere van de vruchtbaarheidsgod Priapus (herkenbaar aan zijn enorme fallus).

De *carmina* die tot deze categorie behoren, zijn de zogenoemde *invectiva* of schimpdichten, wel zo'n 62 (volgens Richlin) van de in totaal 105 polymetrische gedichten en epigrammen van Catullus. Diefstal (in de ruimste zin des woords, namelijk van een brood tot en met een geliefde) speelt daarbij een belangrijke rol als motief. Geregeld stelt Catullus zich op als een ware Priapus, die zijn opponenten met gruwelijke (seksuele) straffen dreigt (het beste voorbeeld daarvan is wel C. 16), precies zoals het beeld van de echte Priapus met zijn enorme geslachtsdeel dieven moest afschrikken en uit de tuin verjagen. In dit soort gedichten bedient de dichter zich dan natuurlijk ook regelmatig van omgangstaal, met name in woordkeus en stijl.

4. Evenals de andere *poeta novi* hechtte ook Catullus grote waarde aan metrische variatie in zijn werk. Bij de Latijnse tekst van de gedichten in dit boek staan de verschillende door Catullus gebruikte metrische vormen vermeld, waarbij de volgende tekens worden gebruikt:

- lange lettergreep
- ∪ korte lettergreep
- ≍ lange lettergreep of (in plaats daarvan) twee korte lettergrepen
- × lange of korte lettergreep (*anceps*)

Voor de hedendaagse lezer komt dit in de uitspraak neer op: lang = beklemtoond; kort = onbeklemtoond.

In de (lange) *carmina* 62 en 64 gebruikt Catullus de ‘ouderwetse’ *dactylische hexameter*. Een variatie op de dactylische hexameter wordt gebruikt in de *elegische disticha*, waarvan sprake is in de *carmina* 65 tot en met 116. Een elegisch distichon bestaat uit een verspaar, dat gevormd wordt door een dactylische hexameter en dactylische pentameter, waarbij men de pentameter in gedrukte tekst altijd laat inspringen. Het schema voor het elegisch distichon staat afgedrukt onderaan blz. 116.

Ongeveer veertig keer in de polymetrische gedichten maakt Catullus gebruik van een *phalaeceus*, ook wel een *hendecasyllabus* (letterlijk ‘elf lettergrepen’) genoemd. Catullus zelf gebruikt overigens het woord *hendecasyllabi* als benaming voor schimpdichten. (Hij verwijst soms ook naar zijn schimpdichten als *iambi*.)

De *choliambus* wordt door Catullus in acht *carmina* toegepast. Hij wordt ook wel hinkjambe genoemd, omdat de laatste jambe (versvoet) is vervangen door een trochee, waardoor het vers ‘mank’ lijkt te zijn.

De *jambische senarius* is een versmaat die uit zes jamben bestaat. Dit (traditionele) *metrum* komt bij Catullus alleen voor in C. 4 en 29, met een kleine variatie in C. 52. In C. 25 vinden we een *jambische tetrameter*, die een variant is van de *senarius*.

In de *carmina* 11, 17, 30, 34, 51, 61 en 63 heeft de dichter met nog vier andere versmaten geëxperimenteerd, waarvan de schema’s bij de desbetreffende gedichten zijn weergegeven.

III De waardering van Catullus in de Oudheid

1. Hoewel Catullus' tijdgenoot Cicero (106-43 v. Chr.) niet veel op had met de *poetae novi*, die hij badinerend aanduidde als de νεώτεροι, 'de nieuwelingen' of 'de jonkies' (Att. VII, 2, 1), is het zeer aannemelijk dat Catullus wel degelijk gewaardeerd werd door zijn tijdgenoten en door veel van de Latijnse dichters na hem, op wie hij waarschijnlijk ook wel een zekere invloed heeft uitgeoefend. Wij komen in elk geval bij zeker een tiental auteurs uit de Oudheid verwijzingen naar hem en/of zijn werk tegen.

2. Na Catullus' overlijden wordt al spoedig in de Latijnse literatuur regelmatig aan hem gerefereerd. Zo noemt Cornelius Nepos (99-27 v. Chr.), aan wie Catullus zijn werk had opgedragen (C. 1), hem de meest elegante dichter van zijn tijd naast Lucretius (Att. 12, 4). Zijn invloed op zijn jongere tijd- en streekgenoot, de beroemde Vergilius (70-19 v. Chr.), ging zelfs zover, dat deze dichter tot drie keer toe een vers van Catullus met kleine veranderingen in zijn eigen werk heeft opgenomen (*Aeneis* IV, 316/C. 64, 141; *Aen.* VI, 460/C. 66, 39; *Aen.* VII, 302/C. 64, 156). Ook op diverse andere plaatsen in Vergilius' oeuvre is de invloed van Catullus merkbaar, zoals bijvoorbeeld in *Aen.* IV 599/C. 68, 119. Tibullus (50-19 v. Chr.) blijkt Catullus eveneens te kennen. Hij noemt hem in zijn derde Elegie (41) zelfs de 'geleerde Catullus' (*doctus* Catullus), wat dus een erkenning was van het streven van onze dichter om een *poeta doctus* te zijn. Propertius (49-15 v. Chr.) kwalificeert Catullus zelf als 'ondeugend' of misschien wel 'wellustig' (*lascivus*), maar stelt dat door diens zangen Lesbia nota bene bekender was geworden dan Helena (*Eleg.* II 34, 387-8). Dit suggereert dat het werk van Catullus in zijn tijd (nog) een enorme impact had. Bij Horatius (65-8 v. Chr.) valt de naam Catullus eenmaal (*Satires* I 10, 19), in combinatie met die van Calvus. De dichter doelt hiermee op de *poetae novi* in het algemeen. Horatius' minachting die uit deze tekst spreekt, betreft echter niet Catullus of zijn dichterskring, maar diegenen die met deze literaire stroming dweepten en voor oudere literatuur geen oog meer hadden. Ovidius (43 v. Chr.-17 n. Chr.), ten slotte, noemt in zijn *Amores* (III 9, 62) Catullus ook *doctus*, zoals Tibullus, maar kenschetst hem met Propertius als *lascivus* in zijn *Tristia* (II 427-430), waar hij bovendien vermeldt dat de naam van Catullus' geliefde, Lesbia, een valse naam is.

3. Ook in de eerste eeuwen na Christus blijkt Catullus nog zeker niet vergeten te zijn. Dat de hooggeleerde Quintilianus (35-98 n. Chr.) met hem

vertrouwd was, hoeft natuurlijk geen verwondering te wekken. Maar ook voor Martialis (40-102 n.Chr.) was hij kennelijk een welbekende dichter, want deze refereert menigmaal aan hem. Zo zijn de epigrammen I 7, 3; I 109, 1; IV 14, 13 en XI 6, 14 directe verwijzingen naar de twee ‘musje’-gedichten (C. 2 en C. 3) van Catullus, terwijl Martialis hem in zowel VII 99, 7 als in VIII 73, 8 *doctus* noemt. Ook Tacitus (55-116 n.Chr.) geeft er blijk van bekend te zijn met het werk van Catullus. In zijn *Annales* (IV 34, 8) laat hij namelijk – zonder verdere uitleg – ene Cremutius Cordus, die in het jaar 25 terechtstond wegens majesteitsschennis, in zijn verdediging verwijzen naar de gedichten van Catullus, ‘die vol staan met beledigingen aan het adres van (de) Caesar(en)’. Tacitus’ tijdgenoot Juvenalis (58-138 n.Chr.) ging ervan uit dat zijn tijdgenoten Catullus goed kenden, daar hij zonder namen te noemen in zijn zesde Satire (6/7) naar Catullus en zijn geliefde Lesbia verwijst met de woorden *tibi, cuius turbavit nitidos extinctus passer oculos* (‘jou, wier glanzende oogjes de dood van een musje troebel maakte’). Als derde vertegenwoordiger van deze tijd vertelt de biograaf Suetonius (70-140 n.Chr.) in zijn *Divus Iulius* (Caes. 73) hoe Caesar zich met Catullus heeft verzoend.

Als laatste wil ik hier nog Apuleius (125-185 n.Chr.) noemen, die zijn grootste bekendheid dankt aan zijn *Metamorphoses*. In zijn verdedigingsrede (*Apologia* 10) evenwel heeft hij ons de werkelijke naam van Lesbia onthuld. Hij betoogde hierin namelijk ‘laten zij dan met dezelfde inspanning Catullus aanklagen, omdat hij de naam Lesbia in plaats van Clodia gebruikte’ (*eadem igitur opera accusent C. Catullum, quod Lesbiam pro Clodia nominarit*). Het feit dat hij voor zijn verdediging naar Catullus kon verwijzen, betekent dat diens werk nog tweehonderd jaar na totstandkoming vrij algemeen bekend moet zijn geweest.

IV Handschriften

Hoewel Catullus een vrij grote invloed heeft gehad op de dichters na hem, heeft het toch niet veel gescheeld of hij zou ons – net als bijvoorbeeld zijn dichtervrienden Calvus of Cinna – als dichter slechts van naam bekend zijn geweest. Al zijn werk was namelijk zo goed als verloren gegaan. Omstreeks 1305 werd evenwel in Verona (zijn geboorteplaats nog wel) een manuscript ontdekt, dat tegenwoordig wordt aangeduid als V. Nog diezelfde eeuw echter is dat handschrift ook weer verdwenen, maar gelukkig waren er inmiddels twee afschriften van gemaakt. Het ene, dat O ge-

noemd wordt (naar Oxford, waar het in de universiteitsbibliotheek wordt bewaard), is het oudste en is vervaardigd door een nauwgezette kopiist. Het andere afschrift (dat men als X aanduidt) is eveneens verloren gegaan, maar daarvan zijn ook weer kopieën bewaard gebleven, die respectievelijk G (te Parijs) en R (in het Vaticaan) worden genoemd.

V Catullus na de Oudheid

door Frits Naerebout

Zoals we hierboven al zagen, bleef Catullus gedurende eeuwen na zijn dood een populair dichter. Zijn werk kende een grote verspreiding: niet alleen vinden we reflecties in de poëzie van latere dichters, maar ook in grafschriften worden dichtregels van Catullus geciteerd of geparafraseerd. Zelfs christelijke grafschriften tonen kennis van deze toch weinig christelijke poëet. Toch is het vermoedelijk het voor christenen problematische karakter van veel van Catullus' oeuvre dat zijn roem doet tanen. In de late Oudheid gaat het snel bergafwaarts met zijn populariteit. In de late vijfde en vroege zesde eeuw kent men in Noord-Afrika zijn gedichten nog, getuige het werk van Dracontius en Corippus, in hun tijd belangrijke dichters (Corippus wordt wel de laatste belangrijke Latijnse dichter van de Oudheid genoemd). Maar daarna is het afgelopen: een enkel los floddertje hier en daar laat zien dat Catullus niet totaal vergeten is, maar het contrast met het werk van bijvoorbeeld Vergilius, Horatius of Ovidius is groot. Die blijven de gehele Middeleeuwen door een invloed van betekenis houden; zij zijn standaard schoolauteurs, de dubieuze Catullus niet.

In de tiende eeuw wordt er melding gemaakt van een manuscript met Catullus' gedichten in Verona, mogelijk de laatste plaats waar onze dichter nog in ere wordt gehouden, als grote zoon van de stad. Maar het blijft bij een enkele referentie, totdat de Italiaanse humanisten in de veertiende eeuw het manuscript, of een manuscript, ontdekken. Grootheden als Petrarca en Boccaccio lezen Catullus en raken geënthousiasmeerd. Vele mindere goden evenzo. Ze zien hier kennelijk een antiek voorbeeld dat precies aansluit bij wat zij wilden zeggen en hoe ze dat wilden. De invloed is direct diepgaand: zo zijn de gedichten van Petrarca voor zijn Laura niet denkbaar zonder Catullus en diens Lesbia. In 1472 wordt Catullus voor het eerst gedrukt, in Venetië. De boekdrukkunst is dan nog net geen twintig jaar oud, en de eerste drukker in Venetië is daar pas drie jaar eerder aangekomen. Uit de keuze om nu juist Catullus te gaan drukken blijkt wel welk gewicht aan zijn poëzie werd toegekend. Vele edities

zouden volgen (de tweede al in 1473) met tekstredactie en commentaar door enkele van de grootste geleerden van de vijftiende en zestiende eeuw, zoals Josephus Justus Scaliger en Isaac Vossius.

Alom gaan dichters Catullus navolgen. Van een simpel citaat via een parafraze en een parodie tot uitgebreide nadichtingen en geheel nieuwe scheppingen die voortborduren op thema, taal en poëtische middelen van Catullus' oeuvre. Ook taal, want het gaat hier in eerste instantie om dichters die dichten in het Latijn, vertegenwoordigers van een enorme stroom Neolatijnse literatuur die hoogtij heeft gevierd, mede omdat het door een internationaal publiek gelezen werd. We vinden Neolatijnse Catullus-adepten door heel Europa. Allengs komen daar ook dichters bij die in de landstaal schreven. Het is een interessante, maar gecompliceerde geschiedenis (de navolgers van Catullus beïnvloedden ook elkaar) die we in deze korte bijdrage niet in enig detail kunnen behandelen (de literatuuropgave helpt verder voor wie meer wil weten). Maar we zullen iets uitgebreider stilstaan bij de Nederlanders.

Een vroege Catullus-lezer in de zuidelijke Nederlanden was Remaclus Arduenna (ca. 1480-1524); zijn *Amores* zijn het oudste voorbeeld van Latijnse liefdespoëzie door een Nederlander. Veel belangrijker nog is Janus Secundus (1511-1536). Italiaanse voorbeelden brachten hem op het idee van het navolgen van Catullus in vrijheid: geen slaafse imitatie maar virtuoos spelen met een thema uit Catullus, op Catulliaanse wijze. Zijn *Basia*, 'Kusgedichten', werden een internationaal succes en steken zelfs Catullus' oorspronkelijke gedichten naar de kroon als inspiratiebron voor anderen. Josephus Justus Scaliger (1540-1609), Jan van Hout (1542-1609), Janus Dousa (1545-1604), Janus Lernutius (1545-1619), Roemer Visscher (1547-1620), Daniel Heinsius (1580-1655), Pieter Cornelisz'n Hooft (1581-1647), Hugo de Groot (1583-1645), Casparus Barlaeus (1584-1648): allemaal gaan ze dichten over 'kusjes, musjes, oogjes', zoals René Veenman hun Catulliaanse poëzie zo prachtig kenschetst. Als we naar hun leefjaren kijken valt het op hoe dicht die bij elkaar liggen: ze hebben elkaar gekend, ondergingen allemaal de invloed van de Franse Catullus-liefhebber Ronsard en hebben iets met Leiden of de universiteit daar. Bijna allemaal dichten ze in het Latijn, met een enkele uitzondering als Roemer Visscher ('Mijn lieffken, laet ons met soenen en sabben / ons leven verslijten') of Vondels Nederlandse versie van 'het musje van Barlaeus'. Voor de Nederlanden in de zestiende eeuw, en nog doorlopend tot in de zeventiende eeuw, mag men wel van een ware Catullomanie spreken. Zelfs de religieuze dichter Jacobus Revius dicht een variatie op Catullus 51 ('Hij is op aer-

de God gelijk / Die stadichlijck / O Jesu, soeckt u claer aenschijn...'). En dat terwijl verscheidene van zijn vrome tijdgenoten toch grote bezwaren koesteren tegen 'de heiden Catullus'.

En dan: niets. Nederland lijkt na het uitwoeden van het aanvanke-lijke enthousiasme opmerkelijk weinig op te hebben met Catullus. In de buurlanden Engeland, Frankrijk en Duitsland blijft het niet bij deze golf van waardering gedurende de renaissance. Daar zijn in alle volgende eeuwen vele voorbeelden te vinden van dichters, en zeker niet de minste, die Catullus op enigerlei wijze navolgen, en soms ook expliciet melding maken van hun liefde voor zijn poëzie. Hooguit zien we een dipje in de loop van de achttiende eeuw, maar in de negentiende eeuw vlamt het vuur dan des te hoger op. Natuurlijk, ook in achttiende-, negentiende- en twintigste-eeuws Nederland wordt Catullus gelezen, in het Latijn en vanaf einde achttiende eeuw ook in vertaling, maar anders dan een enkel Catulliaans gedichtje levert dat niet op. Het is een opvallend magere oogst. Daar zijn verschillende verklaringen voor gegeven, bijvoorbeeld dat men meer op had met Griekse poëzie. Dat zal voor de late negentiende eeuw zeker wel waar zijn, maar toch niet voor alle perioden en voor iedereen. Misschien heeft de grofheid en obsceniteit van een deel van Catullus' oeuvre wel een belangrijke rol gespeeld. Toen we in de Nederlanden nog wél dol waren op Catullus waren het juist die aspecten – ook Catullus' gevatheid en geleerdheid, maar die dan toch vooral *in combinatie met* de scabreuze kant – die centraal stonden. De gedichten die in de Nederlanden in navolging gedicht werden, zijn erotische verzen en schimpdichten, en zakken ook wel af tot kroegjolijs. Ook met die laatste categorie deed men Catullus niet of nauwelijks tekort, want die kan er qua banaliteit ook wat van. Zonder een al te rooskleurig beeld van het huidige gevoel voor humor te willen schilderen, moet toch gezegd worden dat veel humor tegenwoordig van een ongelooflijke subtiliteit is vergeleken met de onderbroekenlol van de Oudheid en van vele eeuwen daarna. Met de Romantiek komt een beeld op van Catullus als een romantisch-sentimenteel dichter, 'the tenderest of Roman poets'. Mogelijk wilden we daar in Nederland niet aan: Catullus stond hier vermoedelijk meer dan elders in een traditie die moeilijk als 'teder' was te verkopen.

Niet dat buiten Nederland het beeld van die tedere Catullus, dat tragische slachtoffer van zijn liefde voor de harteloze Lesbia, zonder slag of stoot kon postvatten: er was wel het nodige schoonmaakwerk voor nodig voor men in de negentiende eeuw waarlijk met Catullus kon zwijmelen. Ook wie wel beter weet, negeert de 'verkeerde' Catullus. Als we

het er niet over hebben, bestaat het niet. ‘There beneath the Roman ruin where the purple flowers grow, / came that “Ave atque Vale” of the poet’s hopeless woe, / tenderest of Roman poets nineteen hundred years ago’, dichtte Tennyson naar aanleiding van een bezoek aan Sirmio, Catullus’ buiten aan het Gardameer. Dat is de Catullus die weent aan het graf van zijn broer, niet de Catullus die scheldt en vuilbekt. Grofheid en obsceniteit zijn geen probleem meer als men de gedichten in kwestie wegcensureert, in elk geval uit vertalingen en commentaren: wie de klassieke talen beheerst – en dat waren vooral mannen uit de elite – mag wel vieze dingen lezen. Er zitten interessante gender- en klasse-aspecten aan preutsheid. Nog in 1925 ontbraken in Macnaghtens vertaling, gepubliceerd door de Cambridge University Press, 75 van de 116 gedichten. Macnaghten geeft daar geen enkele verklaring voor: zijn Catullus is ‘a starry lad’ die ons verblijdt of ontroert met zijn ‘lyrics gay or sad’. Een andere Catullus bestaat gewoon niet. Dat was 1925, toen de preutse negentiende eeuw nog najilde. Maar in 1961 sloeg Fordyce in zijn befaamde Catullus-commentaar nog altijd ‘a few poems’ over, ‘which do not lend themselves to comment in English’. ‘A few’ waren er 32 van de 116.

Maar de seksuele revolutie bereikte uiteindelijk, onvermijdelijk, ook Catullus en vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw verschenen ongecensureerde vertalingen zodat ook een groter publiek dat geen Latijn kende de hele Catullus kon lezen. En zo werden de ‘ongewenste kanten’ van Catullus’ oeuvre weer gewenst, als een onmisbaar deel van de complete Catullus. Was die ooit beschreven als een gespleten persoonlijkheid, enerzijds geleerde en anderzijds viespeuk, nu kwamen die twee delen weer samen in één enkele, gecompliceerde, persoonlijkheid. Of was het maar zo: veel vertalers en commentatoren slaan door, zodat een grofgebekte en obscene Catullus de tedere en tragische Catullus (weer) geheel lijkt te verdringen. Daarom ook is een *complete* vertaling van Catullus zo belangrijk: wie al zijn gedichten leest, kan hopelijk de eendimensionale Catullus (of de Jekyll and Hyde-Catullus) vervangen door een complexe Catullus die als een écht mens allerlei zaken, ook tegenstrijdige, in zich verenigt.

Zo zien we dat elke periode zijn eigen Catullus schept: telkens zijn er andere redenen om Catullus te bewonderen. De preoccupaties van een periode vinden keer op keer een spiegel in de gedichten van Catullus: iedere lezer ziet zichzelf daarin weerspiegeld en vindt dat prachtig. We noemen Catullus dan ‘tijdloos’ of ‘modern’. En de dichters onder de lezers slaan aan het dichten, en de filologen doen nog eens een nieuw commentaar of een vertaling. Dit alles is natuurlijk het kenmerk van waarlijk grote

literatuur. Die is telkens nieuw, spreekt elke generatie opnieuw aan alsof het gisteren geschreven is. In Nederland hebben we, na aanvankelijk groot enthousiasme, lange tijd geweigerd in de spiegel van Catullus te kijken. Nu hebben we, in ongeveer zestig jaar tijd, drie complete Catullus-vertalingen, en de aandacht voor Catullus is hier in den lande in die periode alleen maar gegroeid. Moge dat zo voortgaan, want wie Catullus niet kent, die mist wat. Hugo de Groot, Pieter Corneliszn Hooft en Kaspar van Baerle vonden dat ook, dus we zijn in goed gezelschap.

CARMINA

CARMEN I: Phalaeceus: x x | - u - | u - u - x

- 1 Cui dono lepidum novum libellum
 arida modo pumice expolitum?
 Corneli, tibi: namque tu solebas
 meas esse aliquid putare nugas
- 5 iam tum, cum ausus es unus Italorum
 omne aevum tribus explicare cartis,
 doctis, Iuppiter, et laboriosis.
 Quare habe tibi quidquid hoc libelli,
 qualecumque; quod, o patrona virgo,
- 10 plus uno maneat perenne saeclo.

CARMEN 2: Phalaeceus: x x | - u - | u - u - x

- 1 Passer, deliciae meae puellae,
 quicum ludere, quem in sinu tenere,
 cui primum digitum dare appetenti
 et acris solet incitare morsus,
- 5 cum desiderio meo nitenti
 carum nescio quid lubet iocari,
 et solaciolum sui doloris,
 credo, ut tum gravis acquiescat ardor:
 tecum ludere sicut ipsa possem
- 10 et tristes animi levare curas!

CARMEN 2B: Phalaeceus: x x | - u - | u - u - x

- 1 Tam gratum est mihi quam ferunt puellae
 pernici aureolum fuisse malum,
 quod zonam soluit diu ligatam.

CARMEN 3: Phalaeceus: x x | - u - | u - u - x

- 1 Lugete, o Veneres Cupidinesque,
 et quantum est hominum venustiorum:
 passer mortuus est meae puellae,
 passer, deliciae meae puellae,
- 5 quem plus illa oculis suis amabat.

Opdracht

- 1 Aan wie draag ik dit elegante, nieuwe boekje op,
dat nog maar net is gepolijst met droge puimsteen?
Aan jou, Cornelius, want jij vond altijd dat
mijn niemendalletjes toch wel iets hadden,
5 in die tijd al, toen jij als enige Romein het lef had
het hele tijdsgewricht in slechts drie boeken te ontvouwen,
geléerde, allemachtig nog aan toe, en arbeidsintensieve.
Aanvaard het daarom, wat dit ook maar voor een boekje is
of hoe het is; maar moge het, mijn patronesse,
10 wel langer dan een eeuw een duurzaam leven hebben.

Het musje

- 1 Och musje, troeteldiertje van mijn meisje,
waarmee zij steeds wil spelen, dat ze op haar schoot wil houden,
waaraan zij steeds haar vingertopje geeft om in te pikken
en dat ze steeds tot felle beetjes stimuleert,
5 wanneer het stralend voorwerp van mijn hunkering
er zin in heeft zich met iets dierbaars te vermaken,
en wel als kleine troost voor 't lijden in haar hart,
om dan, denk ik, haar hevig liefdesvuur tot rust te laten komen:
kon ik maar met jou spelen zo, als jouw bazinnetje,
10 en al de droeve liefdespijnen van mijn hart verlichten!

* * *

- 1 Zo aangenaam zou mij dat zijn, als naar ze zeggen
de goudgekleurde appel voor het snelle meisje was,
die haar sinds lang gesloten kuisheidsgordel heeft geopend.

Het musje is dood

- 1 Wees in de rouw, o goden en godinnen van de Liefde
en wat er maar aan mensen met iets meer gevoel voor liefde is:
het musje van mijn meisje is gestorven,
het musje, troeteldiertje van mijn meisje,
5 waar zij nog meer om gaf dan om haar eigen ogen.

Nam mellitus erat suamque norat
 ipsam tam bene quam puella matrem,
 nec sese a gremio illius movebat,
 sed circumsiliens modo huc modo illuc
 10 ad solam dominam usque pipiabat;
 qui nunc it per iter tenebricosum
 illuc, unde negant redire quemquam.
 At vobis male sit, malae tenebrae
 Orci, quae omnia bella devoratis:
 15 tam bellum mihi passerem abstulistis.
 O factum male! o miselle passer!
 tua nunc opera meae puellae
 flendo turgiduli rubent ocelli!

CARMEN 4: Jambische Senarius: ◡-◡- | ◡-◡- | ◡-◡-

1 Phaselus ille, quem videtis, hospites,
 ait fuisse navium celerrimus,
 neque ullius natantis impetum trabis
 nequise praeterire, sive palmulis
 5 opus foret volare sive linteo.
 Et hoc negat minacis Hadriatici
 negare litus insulasve Cycladas
 Rhodumque nobilem horridamque Thraciam
 Propontida trucemve Ponticum sinum
 10 ubi iste post phaselus antea fuit
 comata silva; nam Cytorio in iugo
 loquente saepe sibilum edidit coma.
 Amastri Pontica et Cytore buxifer,
 tibi haec fuisse et esse cognitissima
 15 ait phaselus: ultima ex origine
 tuo stetisse dicit in cacumine,
 tuo imbuisse palmulas in aequore,
 et inde tot per impotentia freta
 erum tulisse, laeva sive dextera
 20 vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
 simul secundus incidisset in pedem;
 neque ulla vota litoralibus deis
 sibi esse facta, cum veniret a mari
 novissimo hunc ad usque limpium lacum.
 25 Sed haec prius fuere: nunc recondita

Want het was allerliefst en kende zijn bazinnetje
 zo goed als een klein meisje haar mamaatje,
 en van haar schoot was hij niet weg te slaan
 maar hipte nu eens hier en dan weer daar in 't rond
 10 en tjlpte steeds alleen maar naar zijn vrouwtje;
 nu gaat hij langs een weg vol akelige duisternis
 daarheen, vanwaar je nimmer terugkeert, naar men zegt.
 Maar naar de hel met jullie, helse duisternissen
 van Hades' huis, die al het moois verslinden:
 15 je hebt mijn o zo mooie musje weggenomen.
 O gruweldaad! O stakkertje, jij kleine mus!
 Door jouw bemoeienis kleuren nu opgezwollen
 de oogjes van mijn meisje rood van 't huilen!

Het afgedankte jacht

1 Dit jacht, dat u hier ziet, mijn beste gasten,
 verklaart dat het het snelste is geweest van alle schepen,
 en dat het niet vermogen miste om de snelle vaart
 van enig ander drijvend object in te kunnen halen,
 5 hetzij men riemen om te varen nodig had dan wel het zeil.
 En het spreekt tegen dat de kust van die gevreesde Zee,
 de Adriatische, of de Cycladen dit ontkennen
 of het vermaarde Rhodos en de ruige Thracische
 Propontis of het grimmig bekken van de Zwarte Zee,
 10 alwaar dat later jacht ooit tot een loofrijk bos behoorde;
 want in het berggebied van de Cytorus deed het vaak
 geritsel klinken met zijn fluisterend gebladerte.
 Amastris aan de Zwarte Zee en jij, Cytorus, rijk aan buxus,
 het jacht verklaart dat dit aan jullie zeer bekend was
 15 en nóg is: het verzekert, dat het sinds zijn prilst begin
 gestaan heeft op jouw top en wortel heeft geschoten,
 in 't water van jouw zee zijn riemen heeft gedompeld
 en daarvandaan zijn meester heeft gedragen
 door zoveel woeste golven heen, hetzij een wind van links
 20 of rechts hem noodde, of dat Jupiter zich gunstig had gestort
 op elk van beide schoten tegelijk van 't zeil;
 en dat door hem geen enkele gelofte is gedaan
 aan goddelijke machten op de kust, toen 't van de laatste zee
 zijn reis volbracht tot helemaal dit helder meer.
 25 Maar dat zijn dingen van weleer: nu wordt het oud

senet quiete seque dedicat tibi,
gemelle Castor et gemelle Castoris.

CARMEN 5: Phalaeceus: x x | – ∪ – | ∪ – ∪ – x

- 1 Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis.
Soles occidere et redire possunt;
5 nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.
Da mi basia mille, deinde centum,
dein mille altera, dein secunda centum,
dein usque altera mille, deinde centum.
10 Dein, cum milia multa fecerimus,
conturbabimus illa, ne sciamus,
aut ne quis malus invidere possit,
cum tantum sciat esse basiorum.

CARMEN 6: Phalaeceus: x x | – ∪ – | ∪ – ∪ – x

- 1 Flavi, delicias tuas Catullo,
ni sint illepidae atque inelegantes,
velles dicere nec tacere posses.
Verum nescio quid febriculosi
5 scorti diligis: hoc pudet fateri.
Nam te non viduas iacere noctes
nequiquam tacitum cubile clamat
sertis ac Syrio fragrans olivo,
pulvinusque peraeque et hic et ille
10 attritus, tremulique quassa lecti
argutatio inambulatioque.
Nam nil stupra valet, nihil tacere.
Cur? Non tam latera ecfututa pandas,
ni tu quid facias ineptiarum.
15 Quare, quidquid habes boni malique,
dic nobis. Volo te ac tuos amores
ad caelum lepido vocare versu.

in teruggetrokken rust en draagt zich op aan jou,
jij tweelingbroertje Castor, en aan jou, jij Castors tweelingbroertje.

Laten wij zoenen, Lesbia

- 1 Kom, laten wij toch leven, lieve Lesbia, en minnen
en voor de praatjes van die al te strenge, ouwe kerels
geen stuiver geven, nog geen cent voor allemaal.
De zon kan steeds weer ondergaan en steeds weer rijzen;
5 wanneer voor ons het korte licht eenmaal verdwenen is,
moeten we slapen, één nooit eindigende nacht.
Doe mij maar duizend kusjes en daarna nog honderd,
dan duizend nieuwe, dan een tweede honderdtal,
aan één stuk door dan duizend nieuwe, dan nog honderd.
10 Daarna, wanneer wij vele duizenden gewisseld hebben,
dan gooien we ze door elkaar, om zelf hun aantal niet te kennen,
ofwel opdat een slechterik er niet met boze blik naar kijken kan,
wanneer die weten zou, dat het om zóveel kusjes gaat.

Vertel, Flavius!

- 1 Jij, Flavius, zou 't met Catullus best wel willen hebben
over jouw liefje, als zij niet heel lomp zou zijn en onbehouwen,
en jij zou over haar niet kunnen zwijgen.
't Is echter een of ander koortsig snolletje, waarvan jij houdt:
5 maar om dat toe te geven: daarvoor schaam jij je.
Want dat jij niet de nachten doorbrengt als een weduwnaar,
dat roept jouw bed wel van de daken, zwijgend maar vergeefs,
omdat het geurt van bloemenkransen en van Syrische parfum,
je kussens ook, zowel het linker als het rechter evenzeer
10 gekreukt, en verder 't schokkende gekraak en op-en-neer gaan
van 't ledikant, dat staat te trillen op zijn poten.
Geen zin, totaal geen zin heeft het jouw escapades stil te houden.
Waarom niet? Jij zou niet zo'n uitgeneukt fysiek vertonen,
wanneer jij absoluut geen gekke dingen deed.
15 En daarom, wat jij ook maar hebt aan moois of lelijks,
vertel het ons. Dan wil ik jou en jouw geliefde
ten hemel heffen in een elegant gedichtje.

CARMEN 7: Phalaeceus: x x | - u - | u - u - x

- 1 Quaeris, quot mihi basiationes
 tuae, Lesbia, sint satis superque.
 Quam magnus numerus Libyssae harenae
 lasarpiciferis iacet Cyrenis
- 5 oraclum Iovis inter aestuosi
 et Batti veteris sacrum sepulcrum;
 aut quam sidera multa, cum tacet nox,
 furtivos hominum vident amores:
 tam te basia multa basiare
- 10 vesano satis et super Catullo est,
 quae nec pernumerare curiosi
 possint nec mala fascinare lingua.

CARMEN 8: Choliambus: x - u - | x - u - | u - - x

- 1 Miser Catulle, desinas ineptire,
 et quod vides perisse perditum ducas.
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 cum ventitabas quo puella ducebat
- 5 amata nobis quantum amabitur nulla.
 Ibi illa multa cum iocosa fiebant,
 quae tu volebas nec puella nolebat,
 fulsere vere candidi tibi soles.
 Nunc iam illa non volt: tu quoque, inpotens, noli,
- 10 nec quae fugit sectare, nec miser vive,
 sed obstinata mente perfer, obdura.
 Vale, puella. Iam Catullus obdurat,
 nec te requiret nec rogabit invitam.
 At tu dolebis, cum rogaberis nulla.
- 15 Scelesti, vae te, quae tibi manet vita?
 Quis nunc te adibit? Cui videberis bella?
 Quem nunc amabis? Cuius esse diceris?
 Quem basiabis? Cui labella mordebis?
 At tu, Catulle, destinatus obdura.